

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 24 lipca 2013 roku w sprawie z powództwa R. M. przeciwko Skarbowi Państwa Zakładowi Karnemu Nr 2 w Ł. o zadośćuczynienie w kwocie 50.000 zł Sąd Rejonowy dla Łodzi-Widzewa w Łodzi w punkcie 1. oddalił powództwo; w punkcie 2. nie obciążył powoda obowiązkiem zwrotu kosztów procesu na rzecz pozwanego; w punkcie 3. nie obciążył powoda nieuiszczonymi kosztami sądowymi; a w punkcie 4. (błędnie oznaczonym numerem 3.) przyznał i nakazał wypłacić ze Skarbu Państwa Sądowi Rejonowemu dla Łodzi-Widzewa w Łodzi na rzecz adw. A. I. kwotę 2.952 zł tytułem zwrotu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu wraz z podatkiem od towarów i usług.

Apelację od powyższego orzeczenia wywiódł powód, skarżąc je w całości i zarzucając:

- naruszenie art. 233 w zw. z art. 316 § 1 k.p.c. polegające na dowolnej i błędnej ocenie zgromadzonego materiału dowodowego, w szczególności dowodu z opinii biegłego internisty i pulmonologa M. W. oraz ustnej uzupełniającej opinii biegłej z zakresu psychiatrii M. Ł., które wskazują na istnienie dyskomfortu psychicznego u powoda oraz potwierdzają związek zgłaszanych przez powoda dolegliwości z pobytem w pozwanym zakładzie karnym, co pozostawało bez wpływu na wydanie zaskarżonego orzeczenia,

- naruszenie art. 328 § 2 k.p.c. poprzez sporządzenie wewnątrznie sprzecznego uzasadnienia wyroku, z którego z jednej strony wynika, że powód nie udowodnił osadzenia w celi z palącymi osobami, z drugiej strony natomiast zawarte zostały spostrzeżenia w zakresie przyzwolenia na palenia w pomieszczeniu przez inne osoby z uwagi na brak składania skarg do personelu pozwanego,

- naruszenie art. 445 § 1 k.p.c. poprzez oddalenie powództwa w całości, podczas gdy krzywda, którą poniósł powód w związku z ustalonymi w toku postępowania bezprawnymi zachowaniami pozwanego ze względu na ilość naruszeń dóbr osobistych, długotrwałość dolegliwości powoda winna skutkować przyznaniem zadośćuczynienia zgodnym z żądaniem pozwu,

- naruszenie art. 24 k.c. poprzez jego niezastosowanie, w sytuacji kiedy jedną z przesłanek zasądzenia zadośćuczynienia wystarczy sam stan „narażenia” dobra osobistego,

- naruszenie art. 3 Konwencji o ochronie praw człowiek i podstawowych wolności przez błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że krótkotrwałe odbywanie kary pozbawienia wolności w celi z palącymi osobami nie narusza humanitarnego traktowania i poszanowania godności ludzkiej.

W oparciu o tak sformułowane zarzuty powód wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i uwzględnienie powództwa w całości oraz zasądzenie kosztów pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu. Pełnomocnik powoda oświadczył, że koszty te nie zostały pokryte w części ani w całości.

W odpowiedzi pozwany wniósł o oddalenie apelacji i zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym, zgodnie z normami przepisanyymi.

Na terminie rozprawy apelacyjnej w dniu 7 kwietnia 2014 r. pełnomocnicy stron podtrzymali swe stanowiska w sprawie.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

apelacja nie jest zasadna i podlega oddaleniu w całości.

Zaskarżone orzeczenie należało uznać za prawidłowe, stanowiące wynik właściwej oceny zebranego materiału dowodowego. Sąd Okręgowy podziela poczynione przez Sąd pierwszej instancji ustalenia, a w konsekwencji przyjmuje za swoje, uznając za zbędne powielanie ich w treści niniejszego uzasadnienia.

Wszystkie podniesione przez apelującego zarzuty zmierzają do zakwestionowania stanowiska Sądu I instancji, wedle którego powód nie udowodnił naruszenia jego dóbr osobistych będącego wynikiem zawinonego działania lub zaniechania pozwanego w okresie jego osadzenia w Zakładzie Karnym nr 2 w Ł., tj. od 29 lipca do 24 sierpnia 2009 r. poprzez umieszczenie go w celi dla niepalących, ale z osobami faktycznie używającymi wyrobów tytoniowych. Zdaniem apelującego wydane w sprawie opinie biegłych lekarzy potwierdzają zgłaszane przez powoda dolegliwości somatyczne i wskazują na ich związek z pobytem skazanego w pozwanej placówce. Apelujący wskazał, że w związku z ekspozycją na dym tytoniowy cierpiał z powodu duszności, kaszlu i bólu głowy. Dla naruszenia zaś art. 24 k.c. wystarczające jest samo zagrożenie naruszenia dobra osobistego, co – w ocenie powoda – miało miejsce w jego przypadku.

Stanowisko to nie jest trafne. W pierwszej kolejności należy zaznaczyć, że inaczej niż twierdzi apelujący Sąd I instancji dokonał właściwej oceny zgromadzonego materiału dowodowego i na tej podstawie słusznie uznał, że powód nie wykazał, by zgłaszał zastrzeżenia co do przebywania w celi z osobami palącymi do wychowawcy lub administracji Zakładu Karnego. Nie udowodnił również, by funkcjonariusze zakładu karnego wiedzieli o paleniu papierosów przez współosadzonych powoda i tolerowali taki stan rzeczy. W tym stanie rzeczy uzasadniona jest konstatacja Sądu I instancji, że osadzenie powoda wraz z osobami palącymi nie stanowiło dla powoda istotnej dolegliwości. Wbrew również twierdzeniom skarżącego z opinii powołanych w sprawie biegłych nie wynika, by zdrowie powoda narażone zostało na uszczerbek wskutek przebywania w celi z osobami palącymi. Biegły pulmonolog M. W. w sposób jednoznaczny stwierdził brak uszczerbku na zdrowiu powoda, który mógłby być wynikiem przebywania w celi z osobami palącymi. Co więcej, biegły podkreślił, że ani wcześniej ani później powód nie leczony z przyczyn pulmonologicznych. Należy także zaznaczyć, że stosownie do wniosków zamieszczonych w opinii biegłego pulmonologa wskutek ekspozycji na dym papierosowy przez okres prawie jednego miesiąca nie jest możliwe powstanie uszczerbku na zdrowiu. Natomiast biegła psychiatra M. Ł., choć wskazała, że przebywanie w zadymionym niewielkim pomieszczeniu może powodować dyskomfort, bóle głowy i zaburzenia snu, to jednocześnie nie stwierdziła wpływu takiego dyskomfortu na stan zdrowia psychicznego powoda.

Z tych względów nie sposób podzielić zarzutu powoda odnośnie naruszenia art. 233 § 1 k.p.c.

Wbrew twierdzeniom zawartym w apelacji nie doszło też do naruszenia przepisu art. 328 § 2 k.p.c., gdyż pisemne motywy zaskarżonego wyroku pozwalają na szczegółowe odtworzenie procesu rozumowania, który ostatecznie doprowadził do konkluzji znajdujących wyraz z kwestionowanym orzeczeniu, co jest konieczne dla dokonania prawidłowej kontroli instancyjnej.

W sprawie, w której roszczenie oparte jest na zarzucie naruszenia dóbr osobistych, w pierwszej kolejności należy ocenić, czy doszło do naruszenia lub zagrożenia naruszeniem określonych dóbr osobistych powoda. Jest to bowiem pierwsza konieczna przesłanka odpowiedzialności pozwanego na podstawie art. 24 i art. 448 k.c. Powód zatem powinien wskazać, jakie jego dobro osobiste zostało naruszone, a ocenie Sądu podlega, czy dobro to jest dobrem osobistym w rozumieniu art. 23 k.c. oraz czy rzeczywiście zostało naruszone przez określone działanie lub zaniechanie pozwanego. Dopiero w razie pozytywnego przesądzenia tych kwestii, konieczne jest podjęcie dalszych badań, w tym bezprawności działania, objętej domniemaniem prawnym, które powinien obalić pozwany.

Jak jednolicie przyjmuje się w orzecznictwie i doktrynie kwestia zagrożenia bądź naruszenia dóbr osobistych powinna być ujmowana na płaszczyźnie faktycznej i prowadzić do ustalenia, czy dane zachowanie, biorąc pod uwagę przeciętne reakcje ludzkie, mogły obiektywnie stać się podstawą do negatywnych odczuć po stronie pokrzywdzonego. Abstrahuje się tu od subiektywnych odczuć osób nadwrażliwych oraz takich, które z różnych względów (np. choroba psychiczna, wiek) nie mają zdolności do reagowania emocjonalnego na określone zachowania innych podmiotów (K. Cisek, Komentarz do art. 24 k.c. pod red. E. Gniewek, 2010, Legalis i powołane tam orzecznictwo Sądu Najwyższego: z 23 maja 2002 r., IV CKN 1076/00, OSN 2003, Nr 9, poz. 121, z 26 października 2001 r., V CKN 195/01, niepubl., z 11

marca 1997 r., III CKN 33/97, OSN 1997, Nr 6-7, poz. 93, z 5 kwietnia 2002 r., II CKN 953/00, niepubl.). Należy więc przyjmować koncepcję obiektywną naruszenia dobra osobistego w kontekście całokształtu okoliczności sprawy.

Nie ulega wątpliwości, że zdrowie, obejmujące również prawo do przebywania w środowisku wolnym o dymu tytoniowego, należy do niezbywalnych dóbr osobistych każdego człowieka. W niniejszej sprawie rozważenia wymaga, czy osadzenie powoda przez okres nieprzekraczający jednego miesiąca w celi wprawdzie przeznaczonej dla niepalących, lecz z osobami faktycznie używającymi wyrobów tytoniowych, stanowi naruszenie jego dobra osobistego w postaci wolności od ekspozycji na dym tytoniowy.

O naruszeniu dóbr osobistych osób osadzonych nie przesądza jedynie naruszenie przez władze więzienne poszczególnych norm i przepisów regulujących wykonywanie aresztu lub kary pozbawienia wolności. Dla tej oceny istotne znaczenie ma niewątpliwie rodzaj i charakter uprawnień, których człowiek został pozbawiony. W ocenie Sądu odwoławczego w okolicznościach niniejszej sprawy odbywanie przez pozwanego kary pozbawienia wolności w Zakładzie Karnym nr 2 w Ł. przez okres zaledwie niecałego miesiąca w celi z osobami używającymi wyrobów tytoniowych – nie uzasadnia przyznania powodowi zadośćuczynienia z tytułu naruszenia lub zagrożenia naruszeniem jego dobra osobistego. Należy bowiem podkreślić, że powód nie doznał uszczerbku na zdrowiu, ani o charakterze trwałym, ani nawet przemijającego, zarówno z powodów pulmonologicznych, jak i psychiatrycznych. Wprawdzie powód mógł subiektywnie odczuwać dyskomfort z tego powodu, to jednak wobec akceptacji tego stanu rzeczy wyrażającego się niezgłaszaniem skarg na zachowanie współosadzonych do administracji Zakładu Karnego nie sposób uznać, że w ten sposób doszło do naruszenia jego dóbr osobistych. Podkreślenia też wymaga, na co zwrócił uwagę już Sąd Rejonowy, że przyznanie zadośćuczynienia ma charakter fakultatywny i zależy od oceny całokształtu okoliczności sprawy. W rozpoznawanej sprawie ocena ta wypada niepomyślnie dla powoda.

Konkludując, Sąd odwoławczy podziela stanowisko Sądu I instancji, wedle którego choć powód przebywał przez prawie miesiąc w celi z osobami używającymi tytoniu, jednak nie skutkuje to naruszeniem lub zagrożeniem naruszenia dobra osobistego powoda w postaci zdrowia, w tym wolności od dymu tytoniowego, objętego ochroną przewidzianą w przepisach Konstytucji RP i art. 23 i 24 oraz art. 448 k.c. Z tego powodu roszczenie strony powodowej o zadośćuczynienie podlegało oddaleniu.

Mając na uwadze powyższe Sąd Okręgowy na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację jako bezzasadną.

Zważywszy na wynik kontroli instancyjnej o kosztach postępowania apelacyjnego Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. i zasądził od powoda na rzecz pozwanego Skarbu Państwa – Zakładu Karnego nr 2 w Ł. kwotę 1.200 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego - § 6 pkt 5 w zw. z § 13 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (t.j. Dz.U. z 2013 r., poz. 461). Jednocześnie Sąd nie znalazł podstaw do odstąpienia od obciążenia powoda kosztami postępowania odwoławczego należnymi stronie pozwanej.

Zważywszy, że w toku postępowania drugoinstancyjnego powód korzystał z przyznanej z urzędu pomocy (...) Sąd Okręgowy na podstawie art. 29 ust. 1 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. Prawo o adwokaturze (j.t. Dz.U. z 2009 r., nr 146, poz. 1188 ze zm.) przyznał i nakazał wypłacić na rzecz ustanowionego z urzędu pełnomocnika ze Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego dla Łodzi-Widzewa w Łodzi kwotę 1.476 zł, obejmującą podatek VAT w wysokości 23% - § 2 i § 6 pkt 5 w zw. z § 13 ust. 1 pkt 1 powołanego wyżej rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu.